

Какво правим от тук нататък?

Проф. д.н. Нино Нинов

- **Трябва да се обсъдят възможностите за разширяване на сроковете за ловуване и увеличаване на броя на излетите през седмицата в отдалечените територии от заразените, за да се постигне бързото намаляване на запасите**
- **Груповото ловуване има и много голям недостатък. При него дивите свине и особено глиганите, подгонени и излезли от гонката, се отдалечават на големи разстояния. Това налага да се съобразяваме с посоката на гонката, с отдалечеността ѝ до най-близкото „огнище“ и с редица още неща, които новата ситуация ни налага**

Днес едва ли вече има човек у нас, който да не разбира опасността, която идва с африканската чума по свинете (домашни и диви). Заплахата да се ликвидира значителна част от индустриалното (промишленото) свиневодство у нас (тук да включим и свинете, отглеждани в задния двор, със социалната им значимост), както и да намалее и дори да изчезне в много райони на страната ни дивата свиня в резултат от заболяването, вече е реалност. Затова, сега едва ли е необходимо да говорим какво можеше и какво трябваше да се направи. По-важното е да направим анализ на причините за пробивите и да определим какво правим от тук нататък. Нещата трябва да се разглеждат комплексно и като задължения на ветеринарните органи за решаването на проблема, и като задължения на стопанисващите дивеча.

Защо трябва да отделим особено внимание на дивата свиня?

Тя не внесе и няма да внесе директно вируса в нито един свинекомплекс. Тя не го е внесла и в

страната ни. Вирусът се разпространява от човека бързо и на големи разстояния, но за това отговорност носят други специалисти. Необяснимо е защо наблюдавахме спокойно проблемите на страните от Румъния до Прибалтика през последните години и не предприехме сериозни мерки по границата ни със северната ни съседка, дори и когато африканската чума по свинята (АЧС) влезе на територията ѝ, както и не упражнихме контрол върху вноса на фуражи и месни продукти. Затова и не е случайно, че големите огнища възникнаха около Дунав-мост, след това при фермата Оряхово, а по-късно и при моста на Видин, като маршрутът следваше движението на чумата в Румъния - от изток на запад. Ясно е, че ветеринарният контрол по границата ни е бил слаб и неефективен. Вече имаме огнища в цяла Северна България и за това не е виновна дивата свиня, но наличието на вируса и при нея усложнява многократно борбата със заболяването.

Проблемът на стопанисващите дивеча е, че вирусът на африканската чума, вече проникнал и в дивата свиня, я прави носител и разпространител за десетилетия, но не чрез отделното животно, което умира бързо, а чрез стагата и популацията, в които остават и винаги ще има болни животни. Те не само са носители на вируса, но и го оставят сред природата навсякъде, където минават. След тях ще минат гъбарите, билкарите, туристите, ловците, ще направим и няколко събора в различни краища на страната и вирусът на чумата ще прескочи бързо на стотици километри, което и определя значимостта на проблема.

За разлика от свинекомплекса дивата свиня живее на свобода и няма как да бъде „евтаназирана“, за да решим бързо проблема“. Целта сега е да се спре скоростта на разпространението на заболяването от стаго в стаго и от един регион в друг. Това може да стане единствено чрез значи-

телно намаляване на запасите на дивата свиня и то в цялата страна, което означава интензивно ловуване. С това се намалява възможността за контакти и бързо разпространение на заболяването, но само чрез дивата свиня.

Тук стигаме до проблема как да стане това, с какви начини на ловуване и с какви ловни методи?

През миналия август АЧС е все още на север от река Дунав. За ловците по поречието на Дунав тогава обаче бе важно да ловуват групово и щяха да блокират Дунав-мост при Русе, ако не им се разреши, а според държавните ръководители по лова бе важно да не се прилага по-свободен режим за индивидуално ловуване, защото според тях нашият ловец е браконьер. Същото виждане е изложено и преди месец, когато се защити абсурдната теза индивидуалното ловуване с цел намаляване на запасите от дива свиня да се извършва само от служебни лица и от „други подготвени лица“. Това не стана, но отново се загуби доста време. Този разнобой между институции в момент, когато страната ни е изправена пред опасността от значима икономическа загуба, е недопустим. Още по-недопустимо е определени лица да правят опит да трупат „актив“ (било то политически, личен или всякакъв друг) с некомпетентни изявления в медиите по този така сложен проблем.

На 31 юли т.г. министър Танева издаде нова Заповед за предотвратяване и ограничаване на разпространението на АЧС и въз основа на нея са направени и конкретни Указания за изпълнението ѝ. Заповедта и Указанията бяха обсъдени от широк кръг специалисти. За съжаление и двата материала бяха предоставени за обсъждане на самата среща. Бяха направени и някои пред-

ложения, които не са взети предвид. Те засягаха главно проблема за големината на затворената площ около огнищата, откъдето произтичаха въпросите за липсата на капацитет и възможности тази огромна територия да бъде обхождана и проверявана, за да бъдат открити в нея мъртвите животни. Площта е 200 км² (2000 ха) и е значително по-голяма от площта, която дивата свиня покрива при естествените си миграции, когато не се преследва. Проблем е и фактът, че в нея се ограничава влизането и всякаква стопанска дейност. При две и няколко съседни огнища, препокривайки се отчасти, се получава огромна територия, която не може да бъде контролирана и то не само в планините. Огромната територия създава и възможност за нерегламентирано влизане и излизане на коли, вероятно и с мъртви животни с цел укриването им, за да не се обявява нова зона в първия случай (при влизане), или да се вдигне по-скоро забраната във втория случай (излизане). Независимо от това заповедта трябва да се приеме и с разбиране, че е необходимата мярка за ограничаване на заболяването, а някои от слабостите, които практическата работа по изпълнението ѝ ще покаже, могат допълнително да се променят.

Трябва да се подчертае, че независимо от критичните ми бележки, това е първата заповед, която насочва в правилната посока усилията за ограничаване на разпространението на чумата чрез дивата свиня.

В този смисъл си позволявам да подчертая:

1. От изключително значение е да се проведе предвиденото предварително информационно-образователно обучение в указаните срокове и то не само на служебните лица и на тези, които ще

вземат пряко участие в борбата със заболяването, но да се включат и кметове, и други представители на различните организации, за да се разбере сериозността на проблема и да се разясни как да се предпазим от изнасяне на вируса от заразената зона. Изключително интересно е как ще се включат в това обучение ветеринарните доктори, а те са водещи, след като не познават и не знаят нищо за дивата свиня и дивеча. Относно тяхното обучение няма държавна политика, а възможността за бизнес с домашните любимци ги превърна в занаятчии.

2. Осигурява се „зона на спокойствие“ чрез забрана на всякакви дейности около мястото, където е открита дива свиня с положителен резултат от изследването за наличие на вируса на АЧС (така нареченото огнище). Правилно в зоната се забранява подхранването, за да не се привличат здрави диви свине от съседни райони. Болните диви свине в този район ще умрат на място и трябва да бъдат по указания начин елиминирани без всякаква възможност за разпространение на вируса.

По този начин в Чехия е ликвидирано заболяването в единственото в тях огнище на вируса. Там площта (5700 ха) беше и оградена с електропастир, който е преграда, когато животните не се гонят. Това ограничи и достъпа на хора „без работа“ в зоната и заболяването не се изнесе навън. Чехия все още не е обявила нови огнища на заболяването, но предимството при тях е, че нямат „огнища“ на заболявания в съседите около тях.

3. Груповото ловуване е основният метод за регулиране на запасите извън заразените зони. У нас то е традиция и предпочитан начин за лов на дива свиня. Трябва да се обсъдят възможностите за разширяване на сроковете за ловуване и увеличаване на броя на излетите през седмицата в териториите, отдалечени от заразените, за да се постигне бързото намаляване на запасите.

Груповото ловуване в случая има и много голям недостатък. При него дивите свине и особено глизаните, подгонени и излезли от гонката, се отдалечават на големи разстояния. Това налага да се съобразяваме с посоката на гонката, с отдалечеността ѝ до най-близкото „огнище“ и с редица още неща, които новата ситуация ни налага.

4. Индивидуалното ловуване не е традиция за мнозинството български ловци. Но този начин на лов е единствено подходящият за ловуване в съседство и дори в самото „огнище“, за да бъде не само ограничено, но дори и ликвидирано едно епизоотично заболяване. Дивечът не се безпокои, а с индивидуалното облекло и обеззаразяване на оръжието и колата, които ще се ползват, може да се осигури 100 % биозащита и биосигурност. Независимо от отрицателната нагласа на повечето ръководства на сдружения, на повечето ловци, на служителите в ДГС и ДАС и на кои ли не още, в зоните, обозначени в Заповедта, и в непосредствена близост до „огнищата“, трябва да се ловува индивидуално при облекчен режим и да се отстрелват свинете без оглед на

пол и възраст. Това не важи за останалите райони на страната.

Африканската чума по свинете постави много въпроси и показва много слабости на ловностопанската ни дейност

На първо място, това е слабата подготовка и квалификация на новоприетите ловци през последните 2-3 десетилетия и липсата на каквато и да било отговорност за това на лицата, които подготвят и изпитват кандидатите за ловци. През последното десетилетие са раздадени годишно билети за лов и право за поборен отстрел на повече ловци, отколкото се приемат годишно в Германия, която е с над 80 млн. население. У нас над 80 000 ловци вече притежават правото за поборен лов за индивидуално ловуване, за да се окаже накрая, че индивидуално у нас не е възможно да се ловува на територията на сдруженията и да вдигаме ловците на бунт срещу този начин на лов. В Германия (357 000 км²) ловците са около 350 000 и миналата година предимно индивидуално са отстреляли над 1 200 000 сърни и над 800 000 диви свине. У нас отстреляхме малко над 2200 сърни и малко над 45 000 диви свине.

На второ място, държавата след повече от 20-годишно лутане накрая трябва да си изясни: ловците чрез техните структури и ръководства нейни партньори ли са с правата и задълженията им, произтичащи от закона, и то не само в критични ситуации като тази, но и в стопанисването и управлението на този уникален природен ресурс, какъвто е дивечът, или не са?

Стремежът да се разбиват и разчленяват структури, да им се дават финансови права със закон, без да имат средства за назначаване дори на счетоводител и касиер, и това да е държавна политика, е необяснимо. Защото стопанисването на дивеча не означава само да се ловува, както възпитахме чрез курсовете и изпитите над 90 % от новоприетите през последните 20 години нови ловци. И особено тези, които си получаваха билета без да знаят, че се водят курсове, а в много случаи и че има изпит. Правото да се стопанисва изисква не само да се познават задълженията, произтичащи поне от 5-6 закона, директиви и конвенции, но и проблемите на болестите, разпространението им и опасностите от тях, взаимоотношенията в природата, за да се управляват чрез лова запасите и щетите от дивеча и на дивеча. На хищника и неговата плячка, да се познава ловното оръжие и отговорността при боравене с него, местообитанията и защитата на животинския свят в тях. Да се управляват тези процеси без отличното познаване на биологията и екологията, поведението и миграциите на дивеча е невъзможно.

Проблемите, които създаде африканската чума, поставят и въпроса за ефективността на ловностопанската ни система, създадена със Закона за лова и опазване на дивеча от 2000 година. Как и колко го опазихме?